

обумовленому КМУ [3, абз. 4 ч. 2 ст. 6]. Утім, відсутність останнього робить судовий розгляд цієї категорії справ безперспективним, залишаючи відкритим шлях для захисту прав суб'єктів авторського права.

Список використаних джерел

1. Етичний кодекс ученого України : Постанова загальних зборів НАН України від 15.04.2009 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09> (дата звернення: 26.02.2021).
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text> (дата звернення: 26.02.2021).
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?find=1&text> (дата звернення: 26.02.2021).
4. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти : лист Міністерства освіти і науки України від 23.10.2018 р. № 1/9-650 // Інформаційний збірник та коментарі МОН України від 11.2018 р. 2018 р. № 11. С. 41.
5. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 26.02.2021).

О. М. Ключев,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор ННЦ «ІСЄ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8722-4781>, e-mail: hniise@hniise.gov.ua

МІЖНАРОДНЕ НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО — ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Розкрито зміст міжнародного науково-го співробітництва судово-експертних установ України. Підсумовано, що вдосконалення судово-експертної діяльності в Україні та міжнародного співробітництва у сфері експертного забезпечення правосуддя є одним із провідних напрямів діяльності ННЦ «ІСЄ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України.

Ключові слова: міжнародне наукове співробітництво, судово-експертна діяльність, судова експертиза, судово-експертні установи.

Abstract. The content of international scientific cooperation of forensic institutions of Ukraine is revealed. It is concluded that the improvement of forensic activity in Ukraine and international cooperation in the field of expert support of justice is one of the leading activities of the NSC "Hon. Prof. M. S. Bokarius FSI" of the Ministry of Justice of Ukraine.

Keywords: international scientific cooperation, forensic activity, forensic examination, forensic institutions.

Аннотация. Раскрыто содержание международного научного сотрудничества судебно-экспертных учреждений Украины. Подытожено, что совершенствование судебно-экспертной деятельности в Украине и международного сотрудничества в сфере экспертного обеспечения правосудия является одним из ведущих направлений деятельности ННЦ «ИСЭ им. Засл. проф. М. С. Бокариуса» Минюста Украины.

Ключевые слова: международное научное сотрудничество, судебно-экспертная деятельность, судебная экспертиза, судебно-экспертные учреждения.

Державні спеціалізовані судово-експертні установи користуються правом встановлювати міжнародні наукові зв'язки з установами судових експертиз, криміналістики тощо інших держав, проводити спільні наукові конференції, симпозиуми, семінари, обмінюватися стажистами, науковою інформацією і друкованими виданнями та здійснювати спільні видання в галузі судової експертизи і криміналістики [1].

Питання вдосконалення судово-експертної діяльності в Україні й міжнародного співробітництва у сфері експертного забезпечення правосуддя розглядали такі вітчизняні дослідники, як: В. Галуцько, Л. Головченко, І. Гора, Л. Дереча, В. Журавель, О. Ключев, О. Лопата, І. Петрова, І. Пиріг, Е. Сімакова-Єфремян, О. Угровецький, Г. Стрілець, В. Шепітько, М. Шепітько, М. Щербаківський [див., наприклад: 2, 3]. Вагомий внесок у вдосконалення основ судово-експертної та міжнародної діяльності зробили К. Палкова, Я. Грасіс, А. Зіле. Питання міжнародної діяльності у сфері проведення судової експертизи, а також створення й функціонування міжнародних судово-експертних установ досліджували такі відомі науковці, як: О. Виноградова, Т. Гавриш, І. Лешукова, П. Назаренко, М. Пашковський, Ю. Черноус та ін.

Міжнародне наукове співробітництво є одним із найдієвіших засобів підвищення ефективності судово-експертної діяльності — завдяки спільним заходам, передбаченим міжнародними договорами. До того ж міжнародне наукове співробітництво є засобом входження на нові ринки й технологічні простори, тому роль держави у здійсненні та розвитку цього процесу є доволі вагомою. В Україні вже багато років нагальним є питання активізації й поліпшення інноваційної діяльності та її подальшого розвитку. Перевага міжнародного наукового співробітництва полягає в тому, що воно є ключовим у системі державної політики. Україна має потужний науково-технічний потенціал, завдяки якому ми маємо просуватися на міжнародний ринок і забезпечувати економічне зростання нашої країни.

Водночас аналіз результатів попередньої діяльності судово-експертних установ потребує узгодженого й цілісного розуміння сутності, значення та перспектив розвитку судово-експертної діяльності в сучасних умовах. Враховуючи стрімкий розвиток судово-експертної діяльності, виникає об'єктивна потреба теоретично осмислити й детально проаналізувати нові форми діяльності у цій сфері.

28 серпня 2020 року Президент України підписав Указ № 366/2020 «Про надання Харківському

науково-дослідному інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса Міністерства юстиції України статусу національного наукового центру» [4].

Значний інтелектуальний потенціал Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (далі — *Центр*), його унікальні дослідницькі можливості й талановитий склад науковців дають змогу зосередитися на пріоритетних напрямках наукових досліджень у галузі судової експертизи та криміналістики. Завдяки неперервному розвитку, активній науково-дослідній роботі, якісній експертній діяльності, плідному міжнародному співробітництву Центр щороку сягає нових вершин, а здобуття нового статусу стало ще однією сходинкою вгору та мотивацією до нових звершень.

Відповідно до Статуту Центр є державною спеціалізованою науковою установою, яка належить до сфери управління Міністерства юстиції України та відповідно до законодавства України здійснює наукову, судово-експертну, науково-технічну, науково-організаційну й освітню діяльність у галузі судової експертизи, криміналістики та права. Метою діяльності Центру є задоволення потреби органів досудового розслідування, судових та інших державних органів, а також юридичних і фізичних осіб у незалежній, кваліфікованій і об'єктивній експертизі, орієнтованій на застосування сучасних досягнень науки й техніки.

За останні п'ять років Центр став потужним осередком науки, зміцнив свій кадровий і технологічний потенціал, підвищив професійну кваліфікацію співробітників, вийшов на європейський рівень проведення наукових робіт та судових експертиз.

Основні напрями міжнародного наукового співробітництва у галузі судової експертизи та криміналістики полягають у такому:

- більш активному впровадженні й застосуванні сучасних інноваційних технологій та обладнання для проведення судових експертиз і досліджень, підвищенні авторитету судово-експертних установ України в державі та за її межами і, звісно, у налагодженні дієвих зв'язків із досвідченими та прогресивними установами країн Європейського Союзу (далі — ЄС);
- створенні спільних наукових проєктів і підтриманні тісних зв'язків для розв'язання питань та проблем, які виникають на шляху до втілення міжнародного науково-технічного співробітництва, розвитку вітчизняної науки, і піднесенні на новий рівень судової експертизи та криміналістики з урахуванням сучасних досягнень науки й техніки;
- участі в міжнародних науково-технічних програмах, грантах різних рівнів, рамкових програмах;
- співпраці з видатними науковцями країн світу (завдяки міжнародним фондам, які діють у країні, або через відповідні наукові програми міжнародних організацій);
- залученні науковців до реалізації програм співробітництва у галузі судової експертизи, криміналістики

та судових наук і координуванні діяльності вітчизняної та закордонної університетської й академічної науки для налагодження більш глобальних зв'язків;

- застосуванні перспективних і далекоглядних методів співробітництва (стажуванні за кордоном аспірантів, судових експертів та інших наукових співробітників судово-експертних установ України; проведенні спільних наукових конференцій, симпозіумів, воркшопів; підготовці спільних наукових робіт і підручників; розробленні спільних проєктів; закордонній практиці наукових співробітників; можливості видавати друком наукові праці за кордоном).

Водночас проблема полягає у недостатності обсягу загального фінансування міжнародної науково-технічної діяльності. Належний рівень фінансування міг би позитивно вплинути на імідж і якість проведення судових експертиз та експертних досліджень у нашій країні й за кордоном.

Для покращення цієї ситуації необхідно динамічно розвиватися зсередини, водночас обов'язково акцентувати увагу на міжнародному співробітництві саме в науково-технічній сфері. У майбутньому збільшення фінансування державою галузі судової експертизи має стати пріоритетом.

На сучасному етапі інтеграції України у європейський простір виникає багато нових можливостей (зокрема, у сфері науково-технічного співробітництва), тому об'єктивно є необхідність зміцнити позиції української системи судово-експертних установ, забезпечивши заходи зі збільшення фінансування наукової діяльності. Станом на сьогодні триває процес зближення України та ЄС, налагоджуються нові зв'язки, отже, відкриваються нові можливості для співпраці з більш розвинутими країнами. Це стосується не лише обміну досвідом, наукової співпраці, поглиблення вивчення вже наявних напрямів і розширення спектра нових, а й розв'язання актуальних проблем розвитку судової експертизи та криміналістики, створення сучасних методик проведення судових експертиз і експертних досліджень, підвищення кваліфікації співробітників судово-експертних установ України тощо.

Колектив Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України завжди радий новому співробітництву, яке сприятиме стимулюванню інновацій і розв'язанню проблем, що виникають у галузях криміналістики та судової експертизи.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ (зі змін та допов.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 28. Ст. 232.
2. Клоєв О. М. До питання міжнародного співробітництва в галузі судової експертизи // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. Харків : Право, 2018. Вип. 18. С. 154—162. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrifle.2018.17> (дата звернення: 18.02.2021).
3. Сімакова-Єфремян Е. Б., Дереча Л. М., М'ясоводов В. В. Актуальні проблеми співробітництва з організаціями іноземних держав у сфері судово-експертної діяльності // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб.

наук. пр. Харків : Право, 2018. Вип. 18. С. 175—184. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrifle.2018.19> (дата звернення: 18.02.2021).

4. Про надання Харківському науково-дослідному інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса

Міністерства юстиції України статусу національного наукового центру : Указ Президента України від 28.08.2020 р. № 366/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3662020-34881> (дата звернення: 18.02.2021).

Я. В. Козачихіна,

судовий експерт Донецького НДЕКЦ МВС України, м. Краматорськ, Україна,
e-mail: kozachihina@ukr.net

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. *Висвітлено нормативно-правову базу регулювання судово-експертної діяльності, досліджено правовий статус експерта та організаційні основи експертної діяльності.*

Ключові слова: *судова експертиза, судово-експертна діяльність, правове забезпечення, судовий процес, законодавчі акти, нормативно-правова база.*

Abstract. *The article is devoted to the regulatory framework coverage of forensic science activity, research on the legal status of forensic expert and the organizational basis of forensic science activity.*

Keywords: *forensic science, forensic science activity, legal support, trial, legislative acts, regulatory framework.*

Аннотация. *Освещена нормативно-правовая база регулирования судебно-экспертной деятельности, исследованы правовой статус эксперта и организационные основы экспертной деятельности.*

Ключевые слова: *судебная экспертиза, судебно-экспертная деятельность, правовое обеспечение, судебный процесс, законодательные акты, нормативно-правовая база.*

Сучасний стан і реалії розвитку України переконливо свідчать про те, що подальші перспективи судової реформи залежать від ефективності провадження державної політики щодо належного забезпечення судово-експертної діяльності. Цей напрям потребує вдосконалення та системного реформування з урахуванням міжнародних європейських стандартів і сучасних досягнень науки та техніки в цій галузі знань. Сучасна система нормативно-правових актів, які регулюють судово-експертну діяльність в Україні, розгалужена, суспільні відносини, що потребують правового регулювання, є складними та специфічними. Для дослідження правового регулювання таких відносин перед державою й сучасною наукою постають нові важливі завдання, що потребують розв'язання. В Україні триває судова реформа, а судова експертиза та судово-експертна діяльність є складовими судової системи.

Останнім часом, особливо після змін процесуально-го законодавства, постала нагальна потреба вдосконалити законодавство у сфері судово-експертної діяльності. Необхідно розробити та прийняти відповідний базовий Закон, який має бути якісним та ефективним. Нині в нормативно-правовому регулюванні судово-експертної діяльності є окремі прогалини та недоліки, які заважають повноцінному забезпеченню гарантій незалежності судового експерта та правильності його висновку.

Нормативно-правове забезпечення у цій сфері передбачає підготовку проектів нормативно-правових актів, комплексних програм і концепцій. Наукова спільнота й судові експерти-практики очікують прийняття Закону «Про судово-експертну діяльність в Україні» для створення умов належного й ефективного експертного забезпечення правосуддя, надання можливості судовим експертам державних установ, приватним експертам працювати чесно, прозоро, в умовах професійної конкуренції, зважаючи на національні особливості та міжнародні стандарти.

На нашу думку, однією з найвизначальніших і фундаментальних проблем удосконалення нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності, пов'язаних із реалізацією принципу чіткої правової визначеності, є проблема якості й ефективності розроблюваного Закону. Такий підхід передбачає врахування методологічних засад удосконалення законодавчого забезпечення судово-експертної діяльності [1, с. 34-35].

Серед питань надійного наукового забезпечення правосуддя в Україні важливе місце посідає вдосконалення організаційно-правових основ регулювання судово-експертного забезпечення правосуддя. У п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України зазначено, що визначення засад судової експертизи має здійснюватися виключно законами України [2, с. 96].

Складовою судового процесу, що стосується розділу «докази» будь-якого з кодексів, є судова експертиза, тому реформування судової системи в Україні без реформування судово-експертної галузі неможливе. На жаль, за час, що минув від прийняття Закону України «Про судову експертизу», систему незалежної судової експертизи так і не було побудовано.

Закон України від 25.02.1994 р. «Про судову експертизу» визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності [3]. Практика застосування Закону продемонструвала важливість визначених ним положень, а також необхідність подальшого вдосконалення окремих його норм, зважаючи на те, що за час його правозастосування Верховною Радою України прийнято та введено в дію Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, якими уточнено статус судового експерта та порядок призначення судових експертиз, а також місце й особливості судової експертизи в системі процесу доказування. Принципово нові підходи застосовано до системи кримінального судочинства України з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України, новели якого суттєво